

Slepota ako slnko

Sochárka **MARIANNA MACHALOVÁ-JÁNOŠÍKOVÁ (47)** vidí rukami. S príjemným manželom Petrom, ktorý okrem iného skladá básne, a s rozkošnou dcérou Eliškou po boku nám ukázala, že pevná vôľa, odhodlanie a viera dokážu prelomiť aj najťažšiu bariéru.

Na Slovensku a v Česku práve vychádza kniha s názvom **Svetlo je aj za oponou**. Prečo ste sa rozhodli vyrozprávať svoj príbeh?

Chcela som, aby aj iní mohli nahliadnuť do môjho života. Zvyčajne nie všetko býva dokonalé, ale človek sa nesmie vzdať. Ak sa aj stane niečo nepredvídané, treba ísť za svojimi snami a snažiť sa ich plniť. Keď som oslepla, moje okolie ma ľutovalo. Všetci reagovali: Ty si chuderka, život sa pre teba skončil. Mňa to hnevalo, lebo napriek tomuto hendikepu je ešte mnoho vecí, ktoré mi zostávajú a z ktorých sa môžem tešiť. Možno knižka pomôže ostatným nevidomým ľuďom, ktorí stratili zrak, aby nabrali odvahu ísť ďalej. Je určená aj pre moju dcéru Elišku, aby keď vyrastie, poznala môj príbeh a aby vedela, aké je vzácne, že je vôbec na svete.

Podľa čoho ste si vybrali autorku?

Občas poskytujem rozhovory. Katarínu Kopcsányi som poznala práve takto. Robila so mnou rozhovor a po ňom sme zostali spolu sedieť a baviť sa ešte možno hodinu a pol. Padli sme si, ako sa hovorí, do oka, spoločne sme sa smiali na rovnakých veciach, a preto sme sa začali stretávať. Roky sa priatelia aj naše deti. Od Katky som čítala knižku cez hovoriaci počítač, ktorý mám doma. Preto som si povedala, že tomuto dievčatu, ktoré píše pozitívne príbehy, o sebe poviem, čo by som iným asi nepovedala. Tak vznikla táto knižka.

Dielo je v slovenčine, básničky po česky. Je to preto, lebo ich zložil váš manžel Peter?

Peter má talent, ale nemá čas. Len ho treba dlho presviedčať, aby to z neho vypadlo. Ale keď sa rozbehne, potom to už ide a básničky súka akoby z rukáva.

Vráťme sa do vášho detstva. Lekárka vás zle liečila, neodhadla silu reumatického och-

Vo Vysokých Tatrách našla svoju celoživotnú lásku PETRA.

Na dovolenke v Chorvátsku s vytúženou ELIŠKOU, ktorá chce byť herečkou.

Marianna Machalová-Jánošíková

Čoho sa bojí, to sa snaží prekonať. Rodáčka od Michaloviec mala 11, keď sa jej okolitý svet začal pred očami strácať. Odborníci nezbadali, že ide o autoimunitné ochorenie a nesprávna diagnóza spôsobila, že o 10 rokov definitívne stratila zrak. Vždy bola introvert, ale pre svoj hendikep sa musela začať správať k okolitému svetu inak. Jej najlepšou priateľkou je stále mama.

renia a následky omylu boli kruté. Slepota. Necítili ste k nej nenávisť? Lebo v knižke sa hovorí iba o žiali a potom najmä o láske.

Toto v knižke nie je. Keď som prichádzala do Levoče, kde sa mladí ľudia s rovnakým osudom pripravujú na svoje budúce povolania, prijímala ma lekárka, ktorá mi to spôsobila. Nestanovila mi správnu diagnózu, tak ju pre to vyhodili. Zamestnali ju práve u slepcov, kde už nič nemôže pokaziť. Vtedy to bol pre mňa obrovský šok. Ale môj problém ju nijako nemrzal, lebo aj vtedy mi hovorila – to vám zoperujú a budete vidieť. Jasné, že som bola nahnevaná, ale u mňa nikdy hnev dlho netrvá. Snažím sa čo najrýchlejšie zbaviť negatívnych pocitov. Lebo tie škodia najviac. **Nechýba vám láska k Bohu. Je veľká?**

Som veriaci človek, no žiadny fanatik. Nedodriavam cirkevné rituály, ale aj Elišku viem k tomu, aby verila v Pána Boha. Pomáha mi to v živote. Boha sa

však bojím ešte o niečo prosieť. Skôr mu ďakujem. Lebo slepá žijem v rušnom svete, a to je samo osebe zázrak. Je fajn, že môžem mať rodinu, prácu a že ma nezašliapne okolie, že ma nezadusí. Bohu som veľmi vďačná za Elišku. Že ju máme takú, aká je, že je zdravá.

O zrak ste prišli vo veku 22 rokov. Čo je v prípade tohto veľkého hendikepu lepšie – už sa narodiť nevidomý, bez predstáv o okolitom svete, alebo prísť o zrak a disponovať iba vnútornými obrazmi?

Mne to vyhovuje tak, ako to je. Veľmi mnoho čerpám zo spomienok, z vecí, na ktoré si pamätám, ako vyzerali. Pamätám si obrazy, farby, tvary. Ale hnusný bol predel, keď sa to stalo a ja som oslepla. Prvý rok som sa s nikým nerozprávala, s nikým som nekomunikovala. Nechcela som patriť medzi slepých. Kto má slepotu od narodenia, toto prežívať nemusí. Ale zase je ochudobnený o veľmi veľa iných vecí. Svet je predsa taký farebný a zaujímavý!

Ste krásne oblečená, aj teraz dokonale zladená. Do akej miery vám s tým manžel pomáha?

Mám rada farby, dokážem sa doladiť. Aj dcérku dokážem pekne farebne obliecť. Pamätám si totiž všetky veci podľa štruktúry alebo podľa strihu. Ak chytím tričko do ruky, p a m ä t á m si, že ak má g o m b í k y či nejakú ozdobu, a l e b o p o d l a látky, akú má f a r b u. Keď nakupujem, poviem napríklad, že by som chcela niečo púdrovoružové alebo tyrkysové. Viem, že mi pristane s m a r a g d o v á s hrdzavou. Beriem to výtvarne. V Piešťanoch

mám priateľku, ktorá predáva francúzske modely. Od nej si rada nakupujem aj dám poradiť. Som jednoducho márnomyseľná baba.

Vaša nevidomosť je vraj ako žiarivé slnko. Tá opona nie je čierna. Vždy som si myslela, že ak človek oslepe, všetko je zrazu čierne. Znamená to, že slepota je u každého iná?

Asi áno. Slepota je naozaj individuálna záležitosť. Počula som, že mnohí majú pred očami naozaj číru tmú. Ja mám zlaté iskry, niekedy aj modré a stále mi to iskrí, i v noci.

Píšete, že málo spíte. Podľa čoho viete, kedy je deň a noc?

Mám na to pomôcky: hodinky, večer sledujeme telku, riadim sa podľa médií, telefónu. Ráno počúvam spievať vtáky. →

Aj bronzové diela Máménie a Potajomky odzrkadľujú duševné pohľadníky sochárky.

→ O štvrt na sedem Elišku budím, lebo sa chystá do školy a ja jej pripravujem raňajky, desiatu a čisté oblečenie. Počúvam, či ide auto, ak nie, vtedy prebehne. Fungujeme tak ako ostatné rodiny.

Zlepšili sa vám po strate zraku ostatné zmysly?

Ani nie, len som sa na ne začala väčšmi spoliehať. Napríklad, keď varím, tak viem určiť, že rezeň je hotový, keď doň pichnem vidličkou alebo aj keď začne vydávať iný zvuk. Tak šuchotať. Konkrétne pri varení hľadám iný poznávací znak, ktorý si vidiaci ľudia nevšimnú, lebo to nepotrebujú vedieť. **Zrejme je dôležitá aj intuícia. V knižke rozprávate o tom, ako ste takmer spadli do výťahovej šachty a nehode zabránil iba váš vodiaci pes, alebo ako ste takmer stúpili na zmlju...**

Stávajú sa mi takéto veci, naozaj vďaka intuícii alebo nejakému ďalšiemu zmyslu.

Manžel Peter pritaká: Mariannka vie veci, o ktorých my ostatní ani netušíme. Nedá sa to vysvetliť. Je to zrejme aj na sôchách, že moja žena vidí rukami. Napríklad doma niečo hľadám, neviem to nájsť, a ona ide a okamžite po tom siahne. **Následkom ochorenia ste začali pracovať so šamotovou hlinou. Koľko ste už urobili sôch?**

S manželom sa veľa smejú. On tvrdí, že musí byť športovec, inak by nevládal nosiť ťažké, 80-kilogramové sochy na vernisáže.

Šesť rokov trvalo, kým sa nevidomej umelkyni splnil ďalší veľký sen. Napriek všetkým ťažkostiam otehotnela a priviedla na svet ELIŠKU.

To je ťažké. Niektoré robím aj viackrát. Jeden motív vo väčšej či menšej verzii, ak sa niekomu páči. Keď tak nad tým premýšlam, je to asi 80 sôch, 20 veľkých a ostatné menšie. V podstate je to moja práca za ostatných 15 rokov, odkedy sme s Petrom spolu. Predtým som sa venovala menším dielkam. Odkedy som sa dostala do Česka, konkrétne do Valašského Meziříčí, mávam aj výstavy. Bolo ich asi 30. Je to vyčerpáva-

júce hlavne pre manžela, ktorý musí tie sochy nosiť. Jedna bronzová váži okolo 80 kilogramov, tak naozaj má čo robiť, aby všetky poodnášal. Najviac vystavujem v Prahe.

Ako sa rozhodujete, čo odlejte z bronzu?

Manžel Peter zase doplní a smeje sa: Podľa toho, čo sa rozpadáva z vypálenej hliny.

Marianna pokračuje: Práve teraz som si vymyslela dlhú nohatú ženu iba v sieťovaných

pančuchách, ktorá bude mať vlasy, korzet a rozviatu sukňu. Bez tela. Chcem, aby bolo vidno cez tie nohy svetlo. Robila som sochu z vosku, plietla som to a ona sa rozpadla, takže na to treba bronz.

Kofko trvá, kým sa narodí nová socha?

Je to rôzne. Hlavne ju treba vymyslieť, dôležitý je nápad. Inšpirujú ma kamarátky. Jedna z nich hrá na harfe v divadle, iná zasa robí módu, ale, samozrejme, podnetné je aj moje domáce prostredie. Socha s názvom Trápenie je napríklad v Londýne a netypicky pre mňa, ide o mužskú postavu. Mám rada, keď je každá z mojich sôch iná, ak predstavuje iný typ ženy či dievčaťa. Podnetné sú i nové príbehy, typické gestá, pózy alebo prejavy.

Veľmi málo sa venujete stvárňovaniu mužov. Prečo?

Čo ľadné sa už dá urobiť na mužovi? Postaviť ho s motykou alebo čo? Ak stvárňujem muža, je to vždy so ženou ako súsošie, ktoré predstavuje lásku alebo vzťah. Napríklad moje dielo s názvom Naveky či ďalšie súsošie s názvom DNA. Som žena, a preto znázorňujem vlastné vnímanie sveta.

A trápenie sa ponáša na chlapa, však? Zasahuje opäť manžel Peter.

Lebo som nechcela, aby žena bola deravá, vieš? Chlap môže byť deravý. (Vidno, ako sa manželia radi s láskou podpichujú.)

Ako sa vaša socha dostala do Londýna?

Bola som šťastná, že som dostala možnosť vystavovať v Prahe na Kampe v prestížnej galérii Sovove mlýny, kde vedľa mňa vystavovali diela Jana Zrzavého. Prišlo množstvo ľudí, ktorí ma brali ako umelecký objav. Nejaký zberateľ si tam moju sochu kúpil do Londýna. Teraz, 17. mája, budem opäť vystavovať v Prahe na Velehradskej ulici, kde bude mojich 20 sôch.

V roku 2001 ste sa stali Ženou roka. Čo to pre vás znamenalo? Pracovala som vtedy s deťmi, asi preto mi ľudia dali hlasy a ja som si uvedomila, že niečo

Ateliér má v starom dome, zrekonštruoval jej ho manžel.

FOTO: ARCHÍV M. M.

FOTO: ARCHÍV M. M.

Jej sochy zdobia Prahu aj Luhačovice.

FOTO: ARCHÍV M. M.

Sochárku inšpiruje hlavne jej vnútorný svet a blízka rodina. Stvárňuje preto najmä ženy. Toto dielo sa volá Sama sebou.

môžem robiť. Mužom roka bol básnik Milan Rúfus, čiže ocitla som sa vo vynikajúcej spoločnosti.

Zaujímavé je aj rozprávanie, ako ste sa museli vzdať biologických liekov, ktoré vám pomáhali prekonať ťažkú bolesť, keď ste chceli otehotnieť. Beriete lieky stále?

Ja som celá „zošraubovaná“. Bez biologickej liečby som „ležiakom“, ktorý nedokáže nič urobiť. Ak chytím chrípku alebo nejaký vírus a musím tieto lieky vysadiť, je to hrozné. Peter by vám o tom mohol rozprávať. Naposledy som bola na operácii chodidla a celú zimu som chodila s barlamí. Lekári nedokážu v mojom tele zastaviť zápal, tak ničím samu seba. **Zo zdravotnej stránky vám istotne pomáhajú pobyty v kúpeľoch. Chodievate pravidelne do Piešťan, kde funguje reumatologický výskumný ústav?** Bola som tam, ale vôbec mi nepomohli. Odbili ma, absolútne sa mi nevenovali, húkali na mňa, čo vlastne chcem a nedali mi ani biologickú liečbu, že táto liečba je len pre beznádejné prípady, ale ja som im tak neprípadať, hoci som v tridsiatke pre toto ochorenie už nevidela a prestávala som aj chodiť. Tak sme napísali do Prahy, odkiaľ mi

okamžite odpísali a nastavili mi práve pre moje vtedy veľmi zlé výsledky biologickú liečbu, ktorú mi na Slovensku odmietli dať. V prístupe bol obrovský rozdiel. Napriek tomu, že som Slovenka, mi v Prahe pomohli, dokonca ma uprednostnili. Po svadbe som bola v obrovskej depresii, lebo som chcela dieťa. V Piešťanoch sa mi čudovali, že čo by som nechcela? Liečili ma ľadovými obkladmi, o bioliečbe a možnosti materstva po nej nebolo ani reči. Akurát ich zaujímalo, ako som sa o tejto liečbe dozvedela. A že je táto liečba len pre beznádejné prípady. Boli zrejme aj nahnevani, že som sa dozvedela o tejto možnosti. Vedela som, že to bude ťažké, ale podarilo sa. Liečila som sa biologickou liečbou 6 rokov, kým sa môj sen splnil a narodila sa naša Eliška.

Žijete vo Valašskom Meziříčí, kde sa narodil váš manžel. Pomáhajú vám svokrovci?

Hoci bývame blízko, veľmi nie. Petrov otec už nežije. Mój svet, to je predovšetkým Peter, Eliška a dva psy. Krásny veľký taliansky pes Sunny a malý plyšiak Kelly, ktorých voláme Sanitka a Kelymeg. Eliška má ešte aj škrečka.

BARBORA LAUCKÁ
FOTO: DESANA DUDÁŠOVÁ